

2. Бречак, І. М. Походження людини: міфи і факти. Київ: Вид. «Знання» УРСР, 1985. 48 с.
3. Данилова Є. І., Сегеда С.П. Людина та її розвиток. Київ : Рад. шк., 1985. 152 с.
4. Смирнов С. В. Антропогенез .Енциклопедія Сучасної України . Київ. 2001. – Т. 1 : А. 593 с.
5. Урьенсон М. И. Джерела роду людського у світлі новітніх даних .Питання історії.1976, № 1.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент Лисиця Л.Г.

ЖИТЛО ЛЮДЕЙ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Пилипас Є.В.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: pylypas.yevheniia2321@vni.cdu.edu.ua*

Житло в усі часи мало значну роль в житті людини – воно слугувало укриттям від різноманітних незгод. Бідні люди могли захиститися від природних негараздів – дощу, снігу, сильного вітру; феодала замок захищав від нападу ворогів.

Тип житла залежав від території проживання, роду занять і статків власника. Сільські хати залишалися практично незмінними від античності до ХХ століття, тоді як міські житла, замки і палаци розвивалися в середньовіччі. Залежно від економічних можливостей і доступних матеріалів, будинки будували з дерева, каменю або глини. Камінь був дорогим, тому його переважно використовували для будівництва церков, замків і палаців.

У ранньому середньовіччі житла різних категорій населення мали однакову внутрішню структуру. Більшість будівель не мали окремих кімнат, а були однокамерними; в XI - XIII століттях заможні городяни і селяни почали відокремлювати свої кімнати від кухні та їдальні[1, с. 12].

На більшій частині Європи селянська хата була дерев'яною. На півдні, де каменю було обмаль, віддавали перевагу іншим будівельним матеріалам. Дахи покривали очеретом або травою. Люди спали, готували і їли в одній кімнаті. Для обігріву та приготування їжі використовували відкриті вогнища, але поступово їх витіснили кухонні печі. Коли їх розпалювали, дим виходив через отвір у стелі. Димарі з'явилися пізніше. Маленькі вікна не мали скла і закривалися дерев'яними, шкіряними або тканинними віконницями. У холодну пору року сільські сім'ї часто жили в одному приміщенні зі своєю худобою [3, с. 156].

Вся структура будинку складалася з імпровізованого столу, кількох лавок уздовж стіни і скринь для зберігання прикрас, святкових костюмів, які накопичувалися і передавалися роками. Спали на великому ліжку та лавках. Як ліжка використовували матраци, наповнені сіном або соломою. Вони були дуже великими і часто використовувалися не тільки господарями, але й гостями. Це вважалося ознакою гостинності. Полог (як дах), що накривав ліжку, також мав на меті захистити гостей від численних комах, які кишіли в будинку.

В бідних людей було прийнято спати на лавках або скринях. Більшість меблів була простою і невибагливою.

У багатих, однак, були дуже вишукані меблі, прикрашені металом і дорогоцінним камінням. Комоди були винайдені в Італії та увійшли у вжиток в XII столітті. До цього речі зберігала в шафах та скринях [1, с 14].

Опалювали будинки камінами та печами. Печі з'явилися на початку XIV століття і були запозичені в норвежців. Освітлювали будинки свічками або масляними лампадками. Дорогі свічки могли собі дозволити лише заможні люди.

Багаті люди – феодали проживали у замках. У часи лихоліть замки мали слугувати не лише притулком, але й захистом від ворогів. Замки будували на високих горах або в скелястих місцевостях, а на рівнинних місцях їх оточували ровом, наповненим водою. Спочатку власник замку будував дерев'яну фортецю і оточував її парканом. Однак головна вежа замку мала свою особливість. Вона була резиденцією господаря замку і його головною обороною.

Всередині замку зазвичай було темно та холодно, отоплювалися не всі кімнати. Ще однією особливістю було те, що всередині нього було дуже мало простору; загалом приміщення замку всередині було вузьким. Світло проникало через малесенькі віконця, а вночі замок освітлювали свічками та смолоскипами. В основному замок складався з трьох кімнат, а також кухні та зброярні [2].

Меблів у замку також майже не було, окрім ліжка, столу та однієї-двох шаф. Обідній стіл був зроблений зазвичай з дерева. Замок постійно удосконалювався та до XIV століття став більш комфортним. Поверхи розділили на менші кімнати. Люди перестали їсти там де сплять. Дорогий керамічний посуд почали розміщувати на виду – в шафах та на полицках. Таким чином почав утворюватися інтер'єр. Стіни були вкриті гобеленами та вишитими килимами. Однак підземелля замку все ще залишалися темними і незатишними. Крім припасів для облоги, там були камери для ув'язнених. Якщо ворог захоплював замок, його господар міг втекти через таємні підземні ходи, що зазвичай вели до річки та дрімучого лісу.

Будівництво замку, звісно ж, дорого коштувало. Один замок коштував в середньому 4 000 фунтів стерлінгів. Наприклад, Королю Англії Генріху та його сину Річарду Левове Серце довелося продовжити термін виплати боргу за свій замок на 12 років [2].

Зовнішній вигляд багатьох середньовічних європейських будинків нагадує фразу: "Мій дім - моя фортеця".

Список використаних джерел

1. Гайко Ю. Проблеми та перспективи розвитку житлової забудови в умовах комплексної реконструкції міста : монографія. Харків, 2019. 247 с.
2. Пустиннікова І. Середньовічні замки Європи. Харків : Мікко, 2010. 160 с.
3. Войтович Л. *Medium Aevum: Середні віки*. Львів : Тріада Плюс, 2010. 511 с.
4. Терлецький М. *Нарис історії середньовіччя*. [Київ] : Вернигора, 1947. 120 с.
5. Мустафін О. *Справжня історія середніх віків*. Харків : ФОЛЮ, 2022. 306 с.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент Гальченко С.І.